

ENGELLİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNDE İNANÇLARIN VE ÖZ VERİMLİLİĞİN CİNSEL

İSTİSMARA BAĞLI KAYGI DÜZEYLERİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF BELIEFS AND SELF-EFFICACY ON ANXIETY LEVELS RELATED TO SEXUAL

ABUSE IN PARENTS OF DISABLED CHILDREN

Filiz ÖZKAN¹, Nurcan UZDİL², Serkan KARAKAYA³, Bülent KÖSEOĞLU⁴

Makalenin Alanı: Özel Eğitim (Dezavantajlı Bireyler ve Ebeveynleri)

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi

03/03/2023

Kabul Tarihi

01/04/2023

Anahtar Kelimeler

Ebeveyn inançları,
Çocuk Cinsel
İstismarı, Ebeveyn
Kaygısı, Ebeveyn
Öz Yeterliliği,
Engelli Çocuklar

Özet

Bu çalışma, özel eğitim desteği alan çocukların ebeveynlerinin öz yeterlik, cinsel istismara bağlı kaygı ve inanç düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında X ilinde ilkokul ve ortaokul yaş seviyesinde özel eğitim alan 141 öğrencinin velileri ile tanımlayıcı olarak yürütülmüştür. Çalışmada ebeveyn bilgilendirme formu, Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Ebeveyn İnanç Formu (PBFCSA), Cinsel İstismar Ebeveyn Kaygısı Ölçeği (SAPAS) ve Engelli Çocuklar için Ebeveyn Öz Yeterlik Aracı (PSICD) kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t-testi, Pearson rank korelasyon katsayısı ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışmada, SAPAS ve PBFCSA ortalama puanları arasında, SAPAS ve PSICD ortalama puanları arasında ve PBFCSA ve PSICD ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif korelasyonlar bulunmuştur. Araştırmada ebeveyn kaygısının% 18'inin ebeveyn öz yeterliliği ve cinsel istismara ilişkin inançlarla birlikte açıklandığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin cinsel istismarla ilgili endişeleri için doğru başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi ve inançlarındaki ve öz yeterliliklerindeki değişikliklerin izlenmesi konusunda çalışmalar yapılması tavsiye edilir. Öz yeterlik ve inançlarla ilgili çalışmalar planlanarak kaygı düzeyinin düşeceği tahmin edilmektedir.

Article Info

Received

03/03/2023

Accepted

01/04/2023

Keywords

Parental Beliefs,
Child Sexual Abuse,
Parental Anxiety,

Abstract

This study was conducted to investigate the relationship between the self-efficacy, anxiety related to sexual abuse and belief levels of parents of children receiving special education support. Dec. he study was carried out descriptively with the parents of 141 students who received special education in primary school in province X during the 2021-2022 academic year. The parent information form, the Parent Belief Form about Child Sexual Abuse (PBFCSA), the Sexual Abuse Parental Anxiety Scale (SAPAS) and the Parental Self-Efficacy Tool for Disabled Children (PSICD) were used in the study. In the analysis of the data, independent samples t-test, Pearson rank correlation coefficient and simple linear regression analysis

¹ Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye, e-mail: filizozkan@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7286-3548 (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

² Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Hemşirelik, Kayseri, Türkiye, (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

³ Şehit Yiğitcan Çiğâ Özel Eğitim Uygulama Merkezi, Kayseri, Türkiye, (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

⁴ Özkar Özel Eğitim Uygulama Okulu, Kayseri, e-mail: bulent3876@gmail.com, ORCID: 0009-0005-5395-5032

Parental Self-
Efficacy, Disabled
Children

were used. In the study, and the average PBFCSA SAPAS scores between the average scores and average scores between and and the sapas psicd pbfcsa psicd and positive correlations were found statistically significant between. In the study, it was found that 18% of parental anxiety was explained together with parental self-efficacy and beliefs about sexual abuse. It is recommended to conduct studies on determining the correct coping methods for parents' concerns about sexual abuse and monitoring changes in their beliefs and self-efficacy. It is estimated that the anxiety level will decrease by planning studies related to self-efficacy and beliefs.

1. GİRİŞ

Öz yeterlik, bireylerin karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma ve yeni bir zorluk veya görevin üstesinden gelme yeteneklerine olan inancı olarak tanımlanabilir. Bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarının öz yeterlik algıları üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda bu algı duyguları, düşünceleri ve davranışları şekillendirir (Luszczynska ve ark., 2005). Bu nedenle, büyüyen çocukta ebeveyn öz yeterliliği önemli bir belirleyicidir. Ebeveyn öz yeterliliği, ebeveynlik davranış ve tutumlarının oluşumunda da etkilidir (Çavkaytar ve ark., 2014). Ebeveynlik davranışları ve tutumları, çocukların özellikle ilk çocukluk yıllarında yeni şeyler öğrenmeleri, belirli davranışları benimseyip günlük yaşamlarına uygulamaları açısından büyük önem taşımaktadır. Ebeveynlerin yanlış ebeveyn tutumları çocuğun gelişiminde geri dönüşü olmayan ve derin izler bırakabilir (Aydın vd., 2005). Daha önceki çalışmalarda annelerin öz yeterlik düzeyleri ile çocuklarının sosyal becerileri ve öz bakım gelişimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca, çocukların sosyal yeterlilik düzeyleri ile ebeveynlerinin öz yeterlik düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca çocukların öfke-saldırganlık düzeyi, kaygı- içe dönüklük düzeyi ile annelerin öz yeterlik düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca annelerin toplam öz yeterlikleri ile anne öz yeterlikleri ile çocuğa verilebilecek öz yeterlik düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir (Büyüktaşkapu, 2012; Balat, 2014; Buluş & Samur 2017). Yapılan çalışmalardan da anlaşılabileceği üzere ebeveyn öz yeterliliği çocuğun davranış ve alışkanlık oluşumunda etkili olduğu gibi ebeveynin davranışını da etkilemektedir.

Ebeveynlerin öz yeterliliği de çocukların cinsel gelişim ve davranışlarında önemli bir faktördür. Özellikle özel gereksinimli bireyler için cinsel gelişim, özel koşulları nedeniyle çok daha karmaşık ve zorlayıcı bir alan olabilmektedir (Düzkan, 2017). Bu nedenle

engelli çocukların cinsel gelişim alanında ailelerinden ve eğitimcilerinden normalde gelişmekte olan akranlarından daha fazla özel desteğe ihtiyaçları vardır. Cinsel gelişimi başarılı bir şekilde desteklenmeyen özel ihtiyaçları olan çocukların cinsel istismar gibi sorunlarla karşılaşma olasılıkları daha yüksektir. Daha önceki çalışmalarda, engelli çocuklarda istismarın normal çocuklara göre daha yaygın olduğu bulunmuştur (Stalker & McArthur 2012; McEachern, 2012; Haight ve ark., 2013; Urazel ve diğ., 2017) ve çocuğun bu özelliği de istismarı kolaylaştıran bir faktördür (Şimşek & Gençoğlu, 2014). Özel çocuklar istismara açık oldukları için ebeveynlerinin de kendilerine yönelik cinsel istismar konusunda endişeleri olduğu düşünülmektedir. Ancak literatürde bu kaygıların ebeveynlerin cinsel istismara ilişkin inançlarını ve öz yeterliliklerini nasıl etkilediği ve ebeveyn öz yeterliliğinin cinsel istismara ilişkin kaygı ve inancı nasıl etkilediği üzerine bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışma, özel eğitim desteği alan çocukların ebeveynlerinin öz yeterlik, cinsel istismara bağlı kaygı ve inanç düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yapılmıştır.

1.2. Hipotezler

H1- Ebeveynlerin cinsel istismara bağlı kaygı düzeyleri, inançları ve öz yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif korelasyon vardır.

H2- İnançların ve öz yeterlik düzeylerinin ebeveynlerin cinsel istismara ilişkin kaygı düzeyleri üzerinde etkisi vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Özel eğitim öğrencileri fiziksel engel, zihinsel engel ve/veya her ikisini birlikte bünyesinde barındırabilen bireylerdir. Bu bireyler, bu halleriyle toplumda dezavantajlı her alanda yaşayabilmektedirler. Bu yaşayabilecekleri dezavantajlardan ihmal, istismara göre hafif sayılabilecek olanıdır. İhmalde; ihmali gerçekleştiren birey pasif haldedir. İhmalin gerçekleşmesi sonucunda engelli birey hak mahrumiyeti yaşayacaktır. Diğer halde ise engelli bireye haksızlık yaşatan taraf etken / faal durumdadır. Bu karşı taraftaki bireyin yaptıkları sonucunda engelli birey istismara uğrar. Bu istismarlar sonucu engelli birey fiziksel zarar görebileceği gibi, ruhsal zarar da görebilecektir ve bu durum tam anlamıyla bir travmadır. Bu çalışma ile ebeveynlerin; engelli, devavantajlı çocuklarının cinsel istismara karşı korunmaları ve bu durumlarda ebeveynlerin ve engelli çocuklarının öz yeterliklerini artırılmış, bu alanda engelli bireylerin korunması için hem engelli bireyde

hem de ebeveynlerindeki farkındalığı yükseltilmiş, alan yazına bu konuda bir araştırma kazandırılmış, kaynak, veri oluşturulmaya çalışılmış olunacaktır.

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu tanımlayıcı çalışma, özel eğitim desteği alan çocukların ebeveynlerinin öz yeterlik düzeylerini, cinsel istismara bağlı kaygı düzeylerini ve inançlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda özel eğitim öğrenci ebeveynlerine (engelli öğrencilerin velilerine) anket uygulaması yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

2.1. Çalışmanın Popülasyonu ve Örneği

Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kayseri'de ilkökul ve ortaokul çağında özel eğitim alan öğrencilerin velileri (n=270) oluşturmuştur. Çalışma sonunda %5.72 kabul edilebilir hata ve %95 güven düzeyi ile 141 ebeveyne ulaşılmıştır.

2.2. Veri Toplama

Anlama ve kavrama sorunu olmayan, okuyup yazabilen, 7-16 yaş arası çocukları olan ve bilgilendirilmiş onam formunu onaylayan ebeveynler çalışmaya dahil edildi. Çalışmanın veri toplama formları özel eğitim öğrencilerinin eğitim aldığı X okullarında uygulanmıştır. Şubat 2022 ile Haziran 2022 arasında elden teslim (yüz yüze) yoluyla ebeveynlerden ve dahil edilme kriterlerini karşılayanlardan bunları doldurmaları istendi. Örneklem çalışma için seçilmedi, eksik veri olasılığı göz önüne alındığında çalışmaya toplam 270 kişi davet edildi. Bu kişiler arasında 141 kişi çalışmaya katılmayı kabul etti.

2.3. Veri Toplama Araçları, Veri Toplama Süreci

Veli Bilgilendirme Formu

Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerini ve engelli çocukla ilgili 5 soruyu içeren 14 soruluk Veli Bilgilendirme Formu kullanılmıştır. Oluşturulan anket formlar, yüz yüze görüşmelerle katılımcılara uygulanmıştır.

2.4. Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Ebeveyn İnançları (PBFCSA)

Tuncay tarafından 2020 yılında çocuk cinsel istismarına ilişkin ebeveyn inançlarını değerlendiren 30 ifadeden oluşan 2 maddelik Likert tipi (katılıyorum, katılmıyorum) bir form geliştirilmiştir. Form 4 alt ölçekten oluşmaktadır; istismarcının özelliklerine ilişkin inançlar (BACA), mağdurun özelliklerine ilişkin inançlar (BACV), toplumun cinsel istismarına ilişkin inançlar (BASAS) ve cinsel istismarın korunmasına ilişkin inançlar (BAPSA). Doğru ifadeler =1, yanlış ifadeler 0 olarak

puanlanır ve formdan toplam 0-30 puan alınır. Formda, öğeler 1, 6, 8, 12, 13, 16, 24, 25, 28, 29, ve 30 tersine puanlanır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,84 (Tuncay, 2020) iken bu çalışmada 0,7 olarak bulunmuştur.

2.5. Cinsel İstismar Ebeveyn Kaygısı Ölçeği (SAPAS)

Elihoş ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. (2020) ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı konusundaki endişelerinin belirlenmesinde kullanılmak üzere. Ölçek dört noktalı Likert ölçeğidir ve 11 maddeden ve üç alt ölçekten oluşur; Çocuğa Emanet Etmek (EC), Çocuğun Kendini Koruyamaması (CIP), Çocuğu Yalnız Bırakmak (LCA). SAPAS ve tüm alt ölçeklerinden yüksek puan alan ebeveynler, çocuk cinsel istismarı konusunda yüksek düzeyde kaygı duydukları anlamına gelir (Elihoş ve ark., 2020). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,81, 0,92 olarak bulunmuştur.

2.6. Engelli Çocuklar için Ebeveyn Öz Yeterlik Aracı (PSICD)

Guimond, Moore, Aier, Maxon ve Diken (2005) tarafından geliştirilmiş, Diken (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve Çavkaytar ve ark., (2014). Ölçek, engelli çocukların ebeveynlerinin ebeveynlik becerilerine ilişkin öz yeterlik algılarını ölçmek için kullanılmaktadır. Ölçek 7 puanlık Likert tipi derecelendirme ölçeğidir ve toplamda 17 maddeden oluşmaktadır. En düşük puan 17 puan, en yüksek puan ise 119 puandır. Ölçekten elde edilen puan olarak artar, öz yeterlik seviyesi de artar (Çavkaytar ve diğ., 2014). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,95, 0,97 olarak bulunmuştur.

2.7. Veri Analizi, Değerlendirilmesi

Veriler IBM SPSS Statistics 21 istatistik paket programında değerlendirildi. Değişkenlerin özet istatistikleri birim sayısı (n), yüzde (%), ortalama ve standart sapma (SD) olarak verilmiştir. Ayrıca, değişkenlerin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını incelemek için Kolmogorov-Smirnov testi kullanıldı. Değişkenlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları ile varyasyon katsayısına göre değişkenlerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu nedenle ikili değişkenler için bağımsız örneklem t-testi, üç veya daha fazla değişken için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki korelasyon için Pearson rank korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkisel durum basit doğrusal regresyon analizi ile test edildi ve karşılaştırmalarda $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

2.8. Etik Hususlar

Araştırmanın yürütülmesi için bir üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (tarih: 30.11.2021 ve no: 454) onay ve bir il Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kurumsal izin alınmıştır.

SONUÇLAR

Tablo 1. Çocuk Cinsel İstismarı Olan Çocuklar İçin Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği Çocuk Cinsel İstismarı Ebeveyn İnançları Formunun Karşılaştırılması
Tanımlayıcı Özelliklere Göre Engelliler (PSICD), Cinsel İstismar Ebeveyn Kaygısı Ölçeği (SAPAS) ve Alt Boyutları (n=141)

Özellikler			Anlam ± SD					
Ebeveynlerin Ortalama Yaş			40.84 ± 7.63					
Engelli Çocuğun Ortalama Yaş			11.14 ± 2.80					
ÖLÇEK (Anlam ± SD)								
Ebeveyn Durumu	n	%	PBFCSA	SAPAS	EC	CIP	LCA	PSICD
Anne	109	77.3	21.42 ± 4.47	37.68 ± 6.52	13.04 ± 2.83	10.58 ± 2.01	14.06 ± 2.59	86.17 ± 30.97
Baba	32	22.7	21.53 ± 4.93	34.38 ± 6.47	11.09 ± 2.97	10.06 ± 1.90	13.22 ± 2.71	83.78 ± 30.09
Test S.			-0.119*	2.525*	3.374*	1.291*	1.607*	0.387*
p			0.906	0.013	0.001	0.199	0.110	0.700
Mezuniyet Durumları								
Çocuk Eğitim Süresi	5	3.5	22.20 ± 2.17 ^{ab}	38.80 ± 4.87	13.40 ± 2.30	11.00 ± 1.41	14.40 ± 1.95	81.40 ± 20.98
İlköğretim	76	53.9	21.11 ± 4.92 ^b	37.26 ± 7.11	12.80 ± 3.02	10.39 ± 2.09	14.07 ± 2.80	84.55 ± 31.98
Lise	43	30.5	20.95 ± 4.63 ^b	35.79 ± 6.65	12.21 ± 3.19	10.33 ± 1.98	13.26 ± 2.65	82.88 ± 30.28
Yüksek Öğrenim	17	12.1	24.00 ± 1.70 ^a	37.76 ± 4.51	12.41 ± 2.32	10.94 ± 1.75	14.41 ± 1.70	98.65 ± 26.79
Test S.			7.569**	0.705**	0.505**	0.541**	1.235**	1.203**
p			0.001	0.551	0.680	0.655	0.300	0.311
Çalışma durumu								
Çalışıyor	34	24.1	20.59 ± 4.89	33.47 ± 6.36	10.79 ± 2.98	9.82 ± 1.99	12.85 ± 2.75	84.68 ± 31.15
Çalışmıyor	107	75.9	21.72 ± 4.44	38.03 ± 6.36	13.17 ± 2.74	10.66 ± 1.96	14.20 ± 2.52	85.93 ± 30.67
Test S.			-1.263*	-3.640*	-4.309*	-2.171*	-2.648*	-0.208*
p			0.209	<0.001	<0.001	0.032	0.009	0.836
Meslekler								
Ev hanımı	101	71.6	21.61 ± 4.40 ^b	38.28 ± 5.94 ^a	13.21 ± 2.67 ^a	10.75 ± 1.85	14.32 ± 2.35 ^a	86.67 ± 30.45
Çalışıyor	16	11.3	18.44 ± 5.57 ^a	31.75 ± 7.80 ^b	9.88 ± 3.26 ^b	9.63 ± 2.00	12.25 ± 3.49 ^b	82.56 ± 33.89
serbest meslek	11	7.8	22.09 ± 3.86 ^b	34.27 ± 4.84 ^{ab}	11.27 ± 2.33 ^{ab}	9.82 ± 2.18	13.18 ± 1.94 ^{ab}	91.91 ± 24.25
Memur	7	5.0	23.14 ± 2.19 ^b	36.14 ± 3.76 ^{ab}	12.14 ± 2.91 ^{ab}	10.29 ± 1.89	13.71 ± 1.70 ^{ab}	78.14 ± 36.45
Emekli	6	4.3	23.50 ± 5.24 ^b	33.83 ± 11.37 ^{ab}	12.50 ± 4.04 ^{ab}	9.17 ± 3.19	12.17 ± 4.31 ^{ab}	73.50 ± 34.68
Test S.			2.476**	4.730**	5.695**	2.259**	3.264**	0.516**
p			0.047	0.001	<0.001	0.066	0.014	0.724
Gelir Durumu								
Asgari Ücret	84	59.6	20.82 ± 5.08	36.67 ± 6.77	12.75 ± 2.85	10.26 ± 2.07	13.65 ± 2.74	85.82 ± 29.96
Orta Gelirli	46	32.6	22.63 ± 3.36	37.07 ± 6.52	12.22 ± 3.18	10.74 ± 1.87	14.11 ± 2.58	87.65 ± 30.92
Üst Gelir Grubu	11	7.8	21.27 ± 4.05	38.36 ± 6.39	13.00 ± 3.10	10.82 ± 1.89	14.55 ± 1.81	75.73 ± 36.09
Test S.			2.987**	0.330**	0.585**	1.046**	0.830**	0.671**
p			0.066	0.720	0.558	0.354	0.438	0.513
Eş Yaşama Durumu								
Hayatta	133	94.3	21.51 ± 4.56	37.03 ± 6.64	12.59 ± 3.01	10.51 ± 1.96	13.93 ± 2.63	85.89 ± 30.71
Ölü	8	5.7	20.38 ± 4.81	35.25 ± 6.67	12.75 ± 2.25	9.63 ± 2.45	12.88 ± 2.64	81.25 ± 32.06
Test S.			0.683*	0.736*	-0.151*	1.225*	1.104*	0.415*
p			0.496	0.463	0.880	0.223	0.271	0.679
Eşlerin Beraberliği								
Birlikte	120	85.1	21.51 ± 4.47	37.11 ± 6.72	12.53 ± 3.09	10.61 ± 1.92	13.98 ± 2.68	86.89 ± 30.49
Dul/Ayrı	21	14.9	21.10 ± 5.18	35.90 ± 6.19	13.00 ± 2.19	9.62 ± 2.20	13.29 ± 2.31	78.43 ± 31.56
Test S.			0.382*	0.766*	-0.675*	2.127*	1.108*	1.168*
p			0.703	0.445	0.501	0.035	0.270	0.245
Çocuk Sayısı								
1	16	11.3	20.81 ± 3.92	35.06 ± 8.38	12.38 ± 3.10	9.75 ± 2.35	12.94 ± 3.34	87.94 ± 34.52
2	52	36.9	20.37 ± 5.75	36.60 ± 7.61	12.62 ± 3.36	10.37 ± 2.18	13.62 ± 3.08	80.56 ± 33.64
3	52	36.9	22.62 ± 3.54	38.12 ± 4.60	12.71 ± 2.67	10.92 ± 1.53	14.48 ± 1.83	88.67 ± 27.59
4	14	9.9	22.43 ± 2.95	36.00 ± 7.51	12.64 ± 2.98	9.79 ± 2.26	13.57 ± 2.56	93.79 ± 23.83
5 ve üzeri	7	5.0	20.29 ± 3.73	36.71 ± 5.62	12.00 ± 2.31	10.71 ± 1.70	14.00 ± 2.00	79.14 ± 33.91
Test S.			2.058**	0.856**	0.111**	1.705**	1.421**	0.842**
p			0.112	0.502	0.979	0.153	0.253	0.510
Engelli Çocuğun Cinsiyeti								
Kız	62	44.0	20.92 ± 5.00	36.65 ± 7.23	12.90 ± 3.06	10.19 ± 2.19	13.55 ± 2.86	78.39 ± 30.23
Erkek	79	56.0	21.86 ± 4.17	37.15 ± 6.16	12.35 ± 2.90	10.67 ± 1.81	14.13 ± 2.43	91.32 ± 30.01
Test S.			-1.193*	-0.449*	1.090*	-1.418*	-1.298*	-2.531*
p			0.235	0.654	0.277	0.158	0.196	0.012
Engelli Çocuğun Eğitim Süresi								
0-1 yaş	12	8.5	18.75 ± 5.71 ^{ab}	36.92 ± 8.18	12.67 ± 3.77	10.08 ± 1.93	14.17 ± 2.95	92.25 ± 25.33

2-4 yıl	21	14.9	19.24 ± 4.67 ^a	36.14 ± 7.09	12.38 ± 3.06	10.24 ± 2.21	13.52 ± 2.77	83.00 ± 30.49
5-7 yıl	48	34.0	22.27 ± 3.91 ^{ab}	37.06 ± 7.92	12.85 ± 3.31	10.46 ± 2.22	13.75 ± 3.14	81.08 ± 35.06
8-10 yıl	47	33.3	22.45 ± 4.21 ^b	37.57 ± 4.61	12.60 ± 2.50	10.79 ± 1.61	14.19 ± 2.03	90.51 ± 27.27
11 yıl ve üzeri	13	9.2	20.85 ± 5.08 ^{ab}	35.38 ± 5.95	11.92 ± 2.53	10.00 ± 2.12	13.46 ± 2.18	82.92 ± 30.68
Test S.			3.530**	0.467**	0.281**	0.657**	0.401**	0.770**
p			0.009	0.759	0.890	0.623	0.808	0.551

a-b Her ölçüm için aynı harfle gruplar arasında fark yok, *Bağımsız örneklem t-testi, **Tek Yönlü Varyans Analizi, ortalama ± sd. PBFCSA: Çocuğun Cinsel İstismarı Konusunda Ebeveyn İnançları; SAPAS: Cinsel istismar ebeveyn kaygı ölçeği; EC: Çocuğu Emanet Etmek; Çocuğun Kendini Koruyamaması; LCA: Çocuğu Rahat Bırakın; PSICD: Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği.

PBFCSA, PSICD, SAPAS ve alt boyut puan ortalamalarının tanımlayıcı özelliklere göre karşılaştırılması Tablo 1'de verilmiştir.

1-Anne ve baba yaşı 40,84 ± 7,63 iken engelli çocuk yaş ortalaması 11,14 ± 2,80'dir. Ebeveynlerden; bunların %77,3'ü Ebeveynin %77,3'ü annedir

2- Ebeveynlerin %53,9'u ilköğretim mezunu, %75,9'u herhangi bir işte çalışmıyor, %71,6'sı ev hanımı, %59,6'sı normalden daha az gelire sahiptir.

3- Ebeveynlerin %94,3'ünün eşi hayatta, %85,1'i eşiyle birlikte yaşıyor ve %36,9'unun iki ve üç çocuğu vardır.

4- Ebeveynlerin %56'sı erkektir. Ebeveynlerin %34'ünün engelli çocuğu vardır ve bu çocukların eğitimine 5-7 yıldır devam etmektedirler.

5- Yükseköğretim mezunu olanların (PBFCSA) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir.

6- Çalışan ve engelli çocuğu olanların eğitim süresi 8-10 yıldır (p<0.05). SAPAS ve EC alt boyut puan ortalamaları annelerde, çalışmayanlarda ve ev hanımlarında daha yüksektir ve bu farklar anlamlıdır (p<0.05).

7- Herhangi bir işte çalışmayanlarda ve eşiyle birlikte yaşayanlarda SBÖ alt boyut puan ortalamalarının daha yüksektir ve bu farklılıklar anlamlıdır (p<0.05). SAPAS LCA alt boyut puan ortalamaları ev hanımları ve işsizlerde daha yüksektir ve bu fark anlamlıdır (p<0.05).

8- Erkek çocuğu olanlarda PSICD puan ortalaması daha yüksektir ve bu fark anlamlıdır (p<0.05).

Table 2. Çocukların Cinsel İstismarı (PBFCSA), Ebeveyn Öz-Yeterliği ile İlgili Ebeveyn İnançları Formu'nun ortalaması, standart sapma ve korelasyon değerleri, Engelli Çocuklar İçin Araç (PSICD), Cinsel İstismar Ebeveyn Kaygı Ölçeği (SAPAS) ve Alt Boyutları ve diğer değişkenler (n=141)

Değişkenler	Anlam±SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.SAPAS	36.93 ± 6.63	-										
2. EC	12.60 ± 2.97	0.864**	-									
3. CIP	10.46 ± 1.99	0.820**	0.495**	-								
4. LCA	13.87 ± 2.63	0.925**	0.675**	0.753**	-							
5. PBFCSA	21.45 ± 4.56	0.318**	0.268**	0.259**	0.302**	-						
6. BACA	2.59 ± 1.06	0.271**	0.196*	0.246**	0.277**	0.583**	-					
7. BACV	6.01 ± 1.64	0.164	0.177*	0.078	0.154	0.601**	0.178*	-				
8. BASAS	8.40 ± 2.37	0.242**	0.195*	0.226**	0.220**	0.840**	0.374**	0.253**	-			
9. BAPSA	4.45 ± 1.38	0.231**	0.190*	0.186*	0.225**	0.701**	0.304**	0.230**	0.472**	-		
10. PSICD	85.63 ± 30.68	0.389**	0.251**	0.334**	0.444**	0.324**	0.206*	0.058	0.272**	0.378**	-	
11. Age	40.84 ± 7.63	-0.148	-0.140	-0.123	-0.123	-0.074	-0.026	-0.081	-0.083	0.014	-0.187*	-

Pearson korelasyon katsayısı kullanıldı. SAPAS: Cinsel istismar ebeveyn kaygı ölçeği; EC: Çocuğu Emanet Etmek; CIP: Çocuğun Koruma Yetersizliği LCA: Çocuğu Rahat Bırakma; PBFCSA: Çocuğun Cinsel İstismarı Konusunda Ebeveyn İnançları;BACA: Konu hakkındaki İnançlar İstismarcının Özellikleri; BACV: Mağdurun Özelliklerine İlişkin İnançlar; BASAS: Toplumun Cinsel İstismar hakkındaki İnançları; BAPSA: İnançlar hakkında bu koruma ile ilgili cinsel suistimal PSICD: Ebeveyn öz etkisi ölçeği *p<0.05, **p<0.01. AGE: Yaş Ölçeği

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın verilerine dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.

3.1.

PBFCSA, PSICD, SAPAS ve alt boyutları ile diğer değişkenlerin ortalama, standart sapma ve korelasyon değerleri Tablo 2'de verilmiştir. Yaş ve PSICD ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu belirlendi (r=-0.187; p<0.05). ŞEKİLLER ile PBFCSA ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif korelasyon olduğu gözlemlendi (r=0.318; p<0.05). Ayrıca SAPAS ile PSICD ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=0.389; p<0.05). PBFCSA ile PSICD ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif korelasyon olduğu gözlemlendi (r=0.324; <0.05). Ayrıca sapa'lar ile alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu

görülmüştür ($p<0.05$). Ayrıca, PBFCSA ile alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif korelasyon bulundu ($p<0.05$).

3.2.

Tablo 3. Ebeveyn İnanç Formunun Çocuk Cinsel İstismarı ve Engelli Çocuklar için Ebeveyn Öz Yeterlik Aracı Üzerindeki Cinsel İstismar Ebeveyn Kaygısı Ölçeğine Etkisi

	β^1 (%95 CI)	β^2	t	p
SABİT	24.337 (19.330-29.344)		9.611	<0.001
PSICD	0.069 (0.034 - 0.104)	0.319	3.948	<0.001
PBFCSA	0.312 (0.079 - 0.544)	0.214	2.649	0.009

F = 16.412; p < 0.001; R² = 0.180; Tahmini SE = 6.005; β 1: Standartlaştırılmamış Katsayı; β 2: Standartlaştırılmış Katsayı; Durbin-Watson = 1.975. SAPAS: Cinsel istismar ebeveyn kaygısı ölçeği; PSICD: Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği; PBFCSA: Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Ebeveyn İnançları Formu.

PBFCSA ve psicd'nin sapa'lar üzerindeki etkisi Tablo 3'te verilmiştir. Çalışmada, psicd'nin sapa'lar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardı ($p<0.001$). psicd'de bir birim artış olduğunda, sapa'sta 0.069'luk bir artış olur. Pbfcsa'nın sapa'lar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi gözlemlendi ($p=0.009$). pbfcsa'da bir birim artış olduğunda, sapa'sta 0,312'lik bir artış olur. Ayrıca, ebeveynlerin SAPAS puanlarının% 18'i PSICD ve PBFCSA ile açıklanmaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

4.1. SONUÇ, TARTIŞMA

Araştırmada eğitim düzeyindeki artışın ebeveynlerin çocuklarının cinsel istismarına ilişkin inançları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle ebeveynlerin eğitim düzeyine göre cinsel istismar konusunda eğitim planlanması tavsiye edilir. Çalışmada, çalışmayan ebeveynlerin cinsel istismar konusunda daha yüksek kaygı düzeylerine sahip oldukları bulunmuştur. Bu durum iki şekilde açıklanabilir. Kaygı düzeyi yüksek olan ebeveynler çalışmak istemez ve çocuklarıyla birlikte olmak istemezler veya her zaman çocuklarının yanında oldukları için yüksek düzeyde kaygıları vardır.

Araştırmada ebeveynlerin cinsel istismara ilişkin inançlarının cinsel istismara ilişkin kaygıları üzerinde önemli bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, ebeveyn öz yeterliliğinin cinsel istismar kaygısı üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

4.2. ÖNERİLER

Elde edilen bulgular ışığında; ebeveynlerin kaygı düzeyleriyle ilgilenilmesi ve çocuğun bağımsızlığını kazanmaya yönelik çalışmaların yapılmasından önce, çalışmaların ayrıntısı ile planlanması tavsiye edilir. Ebeveynlerin cinsel istismara ilişkin endişeleri için doğru başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi ve inançlarındaki ve öz yeterliliklerindeki değişikliklerin izlenmesi konusunda çalışmalar yapılması önerilmektedir. Araştırmada ebeveyn kaygısının % 18'inin ebeveyn öz yeterliliği ve cinsel istismara ilişkin inançlarla birlikte açıklandığı tespit edilmiştir. Bu bulgu ışığında öz yeterlik ve inançlarla ilgilenen uygulamalı çalışmalarda kaygı düzeyinin düştüğü tespit edilmiştir, bu alanda yapılacak çalışmalarda inanç ve kaygı düzeyi ilişkisine dikkat edilmesi önerilir.

4.3. VERİ KULLANILABİLİRLİĞİ BEYANI:

Yazarlardan talep üzerine temin edilebilecek veriler: Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler ilgili yazardan temin edilebilir, [B.K. & F.Ö.], makul istek üzerine.

5. KAYNAKÇA

Altundağ, S. (2020) Cinsel istismarı önlemek için farklı bir yaklaşım: Çocuk bilinci, bedenime dokunma!. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 9(1), 10-18.

Aktü, Y. & Dilekmen, M. (2021) Çocuk İstismarı Bilişleri Ölçeği: Ebeveyn Formu. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 13 (1), 388-404. Doi: 10.18863/pgy.995589.

Aydın, B., Akbağ, M., Tuzcuoğlu, S., Yayıcı, L. & Ağır, M. (2005). Gelişim ve öğrenme. (Edt, B. Aydın). İstanbul: Nobel Yayıncılık.

Balat, G., Sezer, T. & Tunçeli, H. (2014) Okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne öz yeterlik ve öfke düzeylerinin incelenmesi. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, 47-63.

Ballan, MS (2012) Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ailelerinde cinsellikle ilgili iletişimin ebeveyn perspektifleri. Otizm ve Gelişimsel Bozukluklar Dergisi, 42 (5), 676-684. YTL: 10.1007/s10803-011-1293-y

Buluş, M. & Samur, A.Ö. (2017) Beş / altı yaşındaki çocukların sosyal duygusal uyumunu öngörmede ebeveyn benliğine, temel ihtiyaçlara ve öz yeterliliğe saygının rolü. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Dergisi, 41(41), 105-119.

Büyüktaşkapu, S. (2012) Annelerin 1-3 yaş çocuklarının öz yeterlik algıları ve gelişimlerinin incelenmesi. Amasya Eğitim Dergisi, 1(1), 18-30.

Boyacıoğlu, N.E., Karaçam, Z.D., Özcan, N.K. & Sert, O. (2021) Ebeveynlerin zihinsel yetersizliği olan ergenlerinin cinselliğine yönelik tutumu: nitel bir araştırma. J Psikiyatri Hemşireleri; 12 (3), 216-226. DOI: 10.14744/doktora.2021.60251.

Brown, M. & McCann, E. (2018) Cinsellik sorunları ve zihinsel engelli yetişkinlerin sesleri: Literatür Res Dev Disabil'in sistematik bir incelemesi., 74, 124-138. doi: 10.1016/j.ridd.2018.01.009.

Brown, R.D. ve Pirtle, T. (2008) Mesleki ve aile bakıcılarının zihinsel engelli bireylerin cinselliğine ilişkin inançları: Q metodolojisi yaklaşımını kullanarak inançların incelenmesi. Cinsel Eğitim, 8:59-75. Ytl:10.1080/14681810701811829

Çavkaytar, A., Aksoy, V. & Ardıç, A. (2014) Ebeveyn öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması için güncelleme. Anadolu Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(1). DOI: 10.18039/ajesi.09903

Coleman, P. K. ve Karraker, K. H. (2000) Okul çağındaki çocukların anneleri arasında ebeveynlik öz yeterliliği: kavramsallaştırma, ölçme ve korelasyonlar. Aile ilişkileri, 49, 13-24.

Chung, G., Lanier, P. ve Wong, P.Y.J. (2022) Singapur'da Koronavirüs (COVID-19) salgını sırasında ebeveyn stresinin sert ebeveynlik ve ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkilerine aracılık etmek. Aile İçi Şiddet, 37 (5), 801-812. ytl: 10.1007/s10896-020-00200-1 .

Çerçi, G. (2013) Zihinsel engelli çocukları olan ailelerin cinsel gelişim ve eğitimlerine yönelik bilgi düzeylerini ve tutumlarını araştırmak. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Düzkanar, A. (2017) Kurumda cinsel gelişim ile bağlantılı soru davranışları yönetimi. R. Akdoğan (Ed.). Ergenlik dönemi öğrencilerine kurumda gelişimsel destek (Eğitimciler/ Uzmanlar için) içinde (s. 138-162). Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Eastgate, G., Scheermeyer, E., Driel, MD ve Lennox, N. (2012) Zihinsel engellilik, cinsellik ve cinsel istismarın önlenmesi: Aile üyeleri ve destek çalışanları üzerine bir çalışma. Avustralyalı Aile Hekimi, 41 (3), 135.

Elihoş, H., Deniz, L. & Bilgin, H. (2020) Cinsel istismar ebeveyn kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi. Akademik Sosyal Bilimler Dergisi, 8(111), 417-432. DOI:10.29228/ASOS.46936.

Eliküçük, A. & Sönmez, S. (2011) Ebeveynlerin altı yaşındaki çocukların cinsel gelişim ve eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Sosyal Politika Araştırmaları Dergisi, 25: 45-62.

Ferragut, M., Rueda, P., Cerezo, M.V. & Ortiz-Tallo, M. (2020) Çocuk cinsel istismarı hakkında ne biliyoruz? ispanya'daki efsaneler ve gerçekler. J Müdahale Şiddeti, doi: 10.1177/ 0886260520918579.

Goli, S., Noroozi, M. & Salehi, M. (2020) Zihinsel engelli ergen kızların cinsel ve üreme sağlığı ile ilgili ebeveyn deneyimleri: Nitel bir çalışma. İran J Nurs Ebelik Arş., 25 (3), 254-259. doi: 10.4103/ijnmr.IJNMR_258_19'NIN SOHBETİ

Gürol, A., Polat, S. & Oran, T. (2014) Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin cinsel eğitime ilişkin görüşleri: Nitel bir çalışma. Seks Beceriksizliği., 32(2),123-33. YTL:10.1007/s11195-014-9338-8 .

Haight, W., Kayama,

M., Kincaid, T., Evans, K. ve Kim, N. K. (2013) Kötü muamele öyküsü olan ve hafif bilişsel veya davranışsal engelli çocukların ilköğretim ve ortaokul işleyişi: Karma yöntemler araştırması. Çocuk ve Gençlik Hizmetleri İncelemesi, 35 (3), 420-428. DOI:https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.12.010

Kijak, R. (2013) Polonya'da zihinsel engelli yetişkinlerin cinselliği. Seks Beceriksizliği., 31,109-23.

Luszczynska, A., Gutierrez-Dona, B. & Schwarzer, R. (2005) İnsan işleyişinin çeşitli alanlarında genel öz yeterlilik: Beş ülkeden kanıtlar. Uluslararası Psikoloji Dergisi, 40 (2), 80-89. Ytl: 10.1080/00207590444000041

McEachern, A. G. (2012) Engelli bireylerin cinsel istismarı: Klinik uygulama için önleme stratejileri. Çocuk Cinsel İstismarı Dergisi, 21 (4), 386-398. doi: 10.1080/10538712.2012.675425.

Pownall, J.D., Jahoda, A. & Hastings, R.P. (2012) Zihinsel engelli ergenlerin cinsellik ve cinsel eğitimi: Annelerin tutumları, deneyimleri ve destek ihtiyaçları. *J Intellect Dev Disabil.*, 50, 140-54. DOI: 10.1352/1934-9556-50.2.140.

Rueda, P., Ferragut, M., Cerezo, M.V. & Ortiz-Tallo, M. (2021) Meksikalı kadınlarda çocuk cinsel istismarı hakkında bilgi ve efsaneler. *J Müdahale Şiddeti*, doi: 10.1177/0886260521993927

Stalker, K. ve McArthur, K. (2012) Çocuk istismarı, çocuk koruma ve engelli çocuklar: Son araştırmaların gözden geçirilmesi. *Çocuk İstismarı İncelemesi*, 21 (1), 24-40. <https://doi.org/10.1002/car.1154> .

Şimşek, Ş. & Gençdoğan, S. (2014) Cinsel istismar mağdurları arasında istismar süresi ve sıklığı ile travma semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dicle Tıp Dergisi*, 41(1), 166-171. doi: 10.5798/diclemedj.0921.2014.01.0393.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013) Çok Değişkenli İstatistikleri Kullanma (6. baskı.). Boston, ANNE: Pearson.

Teti, D.M. ve Gelfand, D.M. (1991) İlk yıl bebeklerin anneleri arasında davranışsal yeterlilik: anne öz yeterliliğinin meditasyonel rolü. *Çocuk Gelişimi*, 62, 918-929.

Tuncay, B. (2020) Okul öncesi çocuklara yönelik cinsel istismarı önleme eğitim programının annelerin cinsel istismara ilişkin inançlarına etkisi. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doktora Tezi, Kayseri.

Urazel, B., Fidan, S. T., Gündüz, T., Şenlikli, M. & Asfuroğlu, B. Ö. (2017) Cinsel istismara uğramış çocuğun değerlendirilmesi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 39(2),18-25. DOI: 10.20515/otd.308058